

اسلام و پژوهش های روان شناختی

سال دهم، شماره دوم، پیاپی ۲۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۳ (ص ۲۳۹-۲۶۳)

پیش بینی جهت گیری دینی چرخشی بر پایه الگوی ارتباطات خانواده با نقش میانجیگر کمال گرایی

Prediction of Commitment - Reflectivity Circumplex (CRC) religious orientation based on Family communications patterns (FCP) on student with the mediating role of perfectionism

مجید هزاری / دانشجوی دکتری روان شناسی عمومی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران

ک. ناصر آقابابائی / استادیار گروه روان شناسی دانشگاه قرآن و حدیث، تهران، ایران

امیرعلی مازندرانی / استادیار گروه علوم رفتاری پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم اسلامی و انسانی، تهران، ایران

Majid Hezari / PhD student in Psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Saveh, Iran

✉ **Naser Aghababaei** / Assistant Professor, Department of Psychology, University of Quran and Hadith, Tehran, Iran
naseragha@gmail.com

Amir Ali Mazandarani / Assistant Professor, Department of Behavioral Sciences, Research and Development Institute for Humanities, Organization for Study and Compilation of Academic Textbooks in Islamic Sciences and Humanities, Tehran, Iran

Abstract

The present study was conducted with the aim of predicting the religious orientation of students based on the model of family communication and the mediator role of perfectionism. The research was descriptive-correlation one. The population of the study consisted of all the students of Farhangian University of Tehran in 1401, among whom 388 participants were selected as the sample group by quota sampling and answered the questionnaires of circumplex religious orientation, perfectionism and the revised questionnaire of Family Communication Patterns. Regarding the

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش بینی جهت گیری دینی چرخشی بر اساس الگوی ارتباطات خانواده با نقش میانجیگری کمال گرایی بود. ۳۸۸ دانشجوی دانشگاه فرهنگیان شهر تهران به پرسش نامه های جهت گیری دینی چرخشی، کمال گرایی، و الگوهای ارتباطی خانواده پاسخ دادند. یافته های مدل سازی حاکی از برازش مناسب مدل پژوهش بود. یافته ها نشان دادند الگوی ارتباطات خانواده مستقیم و با میانجیگری کمال گرایی بر جهت گیری دینی چرخشی دانشجویان تأثیر دارند. بر اساس نتایج پژوهش حاضر می توان گفت افراد با سبک ارتباطی گفت و شنود از مسیر کمال گرایی به منابع و

data analysis, structural equation modeling method was used and data were analyzed by SPSS version 24 and AMOS software. The modeling results indicated the appropriacy of the research model. Also, the results showed that the Family Communication Pattern both directly and through the mediation of perfectionism have an effect on the circumplex religious orientation of students. Based on the results of the present research, it can be concluded that people with a communication style of conversation and conformity, through perfectionism, have significant positive and negative effects on various religious orientations. Then it is suggested that the mediating role of perfectionism in the relationship between family communication patterns and circumplex religious orientation to be regarded and therapists should consider this component in their therapeutic strategies and educational models.

Key words: Perfectionism, Family Communication Patterns, Religious Orientation.

هدف‌های کامل معنوی و دینی می‌پردازند و تلاششان به‌منظور تحقق کمالات معنوی و دینی در خود را تأمین و تقویت می‌کنند و وارد فرایند معنادهی به زندگی و هستی، ارزشمندسازی زندگی، و هدفمند کردن زندگی می‌شوند که موجب جهت‌گیری دینی متعهد - تأمل‌گر می‌گردد. همچنین در خانواده‌هایی با سبک ارتباطی هم‌نوایی بستر برای رشد کمال‌گرایی بسیار فراهم است، به‌طوری‌که محتوای بیشتر گفت‌ووشنودها را تحمیل عقاید والدین تشکیل می‌دهد و این اتفاق موجب می‌شود فرزندان دارای جهت‌گیری دینی غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر و غیرمتعهد - تأمل‌گر شوند.

کلیدواژه‌ها: کمال‌گرایی، الگوهای ارتباطی خانواده، جهت‌گیری دینی چرخشی.

مقدمه

دین با برخی از بزرگ‌ترین فضایل و شکست‌های بشریت همراه بوده است، از این جهت نقش اساسی در زندگی و سیستم روانی انسان دارد (ویتن و لوکوف،^۱ ۲۰۲۲). جهت‌گیری دینی^۲ عبارت است از نوع دین‌داری افراد و اشاره دارد به انگیزه افراد از روی آوردن به دین یا روی گرداندن از آن (آقابائی و همکاران، ۲۰۱۹). تعهد^۳ اصلی‌ترین ویژگی جهت‌گیری دینی است، اما زیربنای اینکه چرا فرد متعهد است، اغلب به طرق مختلف و به دلیل انگیزه‌های گوناگون آشکار می‌شود (ایساک^۴ و همکاران، ۲۰۱۷)؛ بنابراین جهت‌گیری دینی ماهیت چندبعدی دارد. این امر منجر به ارائه

1. Vieten & Lukoff

2. religious orientation

3. commitment

4. Isaak

الگوهای متعددی از سوی محققان شده است (آلپورت و راس،^۱ ۱۹۶۷؛ بوریس و تارپلی،^۲ ۱۹۹۸؛ هتاوی،^۳ ۲۰۱۶؛ هیل^۴ و همکاران، ۲۰۱۲؛ کراوس و هود،^۵ ۲۰۱۳، به نقل از: ایساک و همکاران، ۲۰۱۷؛ آقابابائی و همکاران، ۲۰۱۹). در این بین مفهوم‌پردازی آلپورت و راس (۱۹۶۷) مبنی بر جهت‌گیری دینی درونی و بیرونی یکی از گسترده‌ترین تحقیقات انجام شده است (به نقل از: پارک و ون تونگرن،^۶ ۲۰۲۲).

کراوس و هود (۲۰۱۳) مدل چرخشی تعهد - تأمل‌گر^۷ را به‌عنوان یک رویکرد جدید جهت‌گیری دینی مطرح کرده‌اند. در مدل چرخشی تعهد - تأمل‌گر دو بعد اساسی و متفاوت مطرح می‌شود که شامل تعهد به معنای اهمیت و محوریت ایمان و تأمل به معنای میزان تحلیل و بررسی اعتقادات دینی می‌باشد. تلاقی این دو بعد، چهار ربع را ایجاد می‌کند، هر ربع از یک یا چند مفهوم تشکیل شده است که در مجموع نوع جهت‌گیری فرد را شامل می‌شود. ربع متعهد و غیرتأمل‌گر^۸ به جهت‌گیری دینی اشاره دارد که متضمن تعهد به آموزه‌های دینی است، اما به فقدان تأمل نیز مرتبط است. این ربع شامل جهت‌گیری‌های فردیت^۹ (به‌طور کلی به رویکردی که فرد برای مذهب اتخاذ می‌کند مثلاً برای کسب آرامش، مراقبت، بخشش و کمک اشاره دارد)، مرکزیت^{۱۰} (میزان اهمیت دین در زندگی فرد)، سود^{۱۱} (میزانی که دین به‌عنوان روشی برای کسب ثروت، سلامتی، موفقیت و سایر خواسته‌های شخصی مورد توجه قرار می‌گیرد) و مجازات^{۱۲} (رویکرد فرد به دین به‌عنوان روشی برای دوری از عذاب الهی، چه در دنیا و چه در آخرت) می‌شود. ربع غیرمتعهد و غیرتأمل‌گر^{۱۳} شامل جهت‌گیری‌های اجتماعی^{۱۴} (میزان مشارکت در دین و فعالیت‌های مذهبی با هدف دیدن آشنایان و شبکه اجتماعی) و الزام^{۱۵} (میزان فشار اجتماعی برای انجام اعمال مذهبی) است. ربع غیرمتعهد و تأمل‌گر^{۱۶} به جهت‌گیری‌هایی اشاره دارد که

1 Allport & Ross

2. Burris & Tarpley

3. Hathaway

4. Hill

5. Krauss and Hood

6. Park & Van Tongeren

7. commitment-reflectivity circumplex (CRC)

8. committed-unreflective

9. personal

10. centrality

11. gain

12. punishment

13. uncommitted-unreflective

14. social

15. obligation

16. uncommitted-reflective

عدم تعهد آموزه‌های دینی را با تأمل در مورد ایده‌های دینی ترکیب می‌کند و شامل شک^۱ (میزانی که فرد از تردیدها، عدم قطعیت‌ها و سوالات مذهبی خود لذت می‌برد و برای آنها ارزش قائل است، می‌باشد. این جهت‌گیری نشان‌دهنده فقدان تعهد مذهبی است)، تردید^۲ (میزان عدم اطمینانی که فرد از اعتبار عینی اعتقادات خود دارد) و گفت‌وگو^۳ (میزانی که فرد تحت‌تأثیر تعارض‌ها و تجربه‌های زندگی از دین خود آگاه است) می‌شود. ربع متعهد و تأمل‌گر^۴ شامل جهت‌گیری است که سبک زندگی وفادارانه را با عشق به یادگیری در مورد ایمان ترکیب می‌کند. مدل چرخش تعهد - تأمل (کراوس و هود، ۲۰۱۳) یک معیار واحد تحت عنوان علاقه^۵ (میزانی که فرد از یادگیری، خواندن، مطالعه، تجزیه و تحلیل و صحبت در مورد دین و نظریه‌های دینی لذت می‌برد) را به این ربع اختصاص داده است. فایف^۶ و همکاران (۲۰۱۴) اذعان داشتند یکی از عواملی که جهت‌گیری دینی دانشجویان را می‌تواند تحت‌تأثیر قرار دهد، الگوهای ارتباطی خانواده^۷ است.

خانواده یکی از مهم‌ترین نهادهای جامعه و شکل‌دهنده شخصیت آدمی دارای قواعد و اصولی خاص است و برای اعضای خود نقش‌های متنوعی تعیین می‌کند (آمبرسون و تومر،^۸ ۲۰۲۰). یکی از مهم‌ترین سازه‌های مربوط به خانواده، الگوهای ارتباطی خانواده است (کرنز و شروود،^۹ ۲۰۱۴). الگوی ارتباطی خانواده، ساختار ارتباطی از دنیای خانواده است که بر اساس ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و اینکه اعضا چه چیزی به یکدیگر می‌گویند، چه کاری انجام می‌دهند و چه معنایی از این ارتباطات دارند، تعریف می‌شود (فیتزپاتریک،^{۱۰} ۲۰۰۴، به نقل از: کامپتون و کریک،^{۱۱} ۲۰۱۹). فیتزپاتریک و ریچی^{۱۲} (۱۹۹۴) با بررسی نظریه مک‌لئود و چفی^{۱۳} (۱۹۷۲) دو بعد زیربنایی جهت‌گیری گفت‌وگوشنود^{۱۴} و جهت‌گیری هم‌نوایی^{۱۵} را در الگوهای ارتباطی خانواده شناسایی کردند

-
1. doubt
 2. tentativeness
 3. dialog
 4. committed-reflective
 5. interest
 6. Fife
 7. family communication patterns
 8. Umberson & Thomeer
 9. Koerner & Schrodtt
 10. Fitzpatrick
 11. Compton & Craig
 12. Ritchie
 13. McLeod & Chaffee
 14. conversational
 15. conformity

(به نقل از: بوستویک و جانسون،^۱ ۲۰۱۸). جهت‌گیری گفت‌و شنود به میزانی که خانواده‌ها فضای آزاد و راحتی برای شرکت اعضای خانواده در موضوعات مختلف ایجاد می‌کنند، اشاره دارد. در خانواده‌هایی با جهت‌گیری گفت‌و شنود، افراد آزادانه به صورت هم‌زمان و بدون هیچ‌گونه محدودیت زمانی و موضوعی به بحث و گفت‌وگو می‌پردازند. این‌گونه خانواده‌ها زمان زیادی را صرف ارتباط با یکدیگر می‌کنند و اعضای آن یکدیگر را در جریان فعالیت‌ها، افکار و احساسات شخصی خود می‌گذارند (کوئر و ماری‌آن،^۲ ۲۰۰۲، به نقل از: ادزوی و ادزوی،^۳ ۲۰۲۰). جهت‌گیری هم‌نوایی اشاره دارد به مقدار تأکیدی که خانواده‌ها بر روی یکسان بودن نگرش‌ها، ارزش‌ها و عقاید دارند و فرزندان ملزم به رعایت هنجارهای والدین خود هستند (کوئر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲، به نقل از: الوی،^۴ ۲۰۲۰). موقعیت‌های متفاوتی که خانواده‌ها در طول این دو بعد دارند، می‌تواند در شکل‌گیری جهت‌گیری دینی فرزندان مؤثر باشد (فایف و همکاران، ۲۰۱۴).

هاشمی و لطیفیان (۱۳۹۱) نشان دادند در خانواده‌هایی که جهت‌گیری هم‌نوایی غالب است، تعاملات میان اعضای خانواده بر همگونی، اجتناب از تعارض و وابستگی متقابل اعضا با یکدیگر متمرکز است و ارتباطات بین دو نسل حرف‌شنوی از والدین را منعکس می‌کند. در چنین خانواده‌هایی والدین برای فرزندان تصمیم می‌گیرند و از فرزندان انتظار می‌رود مطابق خواسته‌ها و انتظارات والدین رفتار کنند؛ در نتیجه داشتن معیارهای سختگیرانه و کمال‌گرایی^۵ در فرزندان مشهود است. از سوی دیگر اشبای و هافمن^۶ (۱۹۹۹، به نقل از: ناخیمسون،^۷ ۲۰۲۱) در پژوهش خود نشان دادند جهت‌گیری مذهبی با کمال‌گرایی انطباقی رابطه مثبت و معنادار و با کمال‌گرایی غیرانطباقی رابطه منفی و معنادار داشتند. همان‌طور که اشاره شد در بین عوامل روان‌شناختی تأکید زیادی بر نقش الگوهای ارتباطی خانواده در جهت‌گیری دینی افراد شده است (فایف و همکاران، ۲۰۱۴)؛ برای مثال راسموسن و تریلو^۸ (۲۰۱۶)، ویت و ترول^۹ (۱۹۹۹)، وانگ^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۸)، والتون^{۱۱} و همکاران (۲۰۲۰)، کارمو^{۱۲} و

-
1. Bostwick & Johnson
 2. Koerner & Mary Anne
 3. Adzovie & Adzovie
 4. Aloia
 5. psychological coherence
 6. Ashby & Huffman
 7. Nachimson
 8. Rasmussen & Troilo
 9. Vieth & Trull
 10. Wang
 11. Walton
 12. Carmo

همکاران (۲۰۲۱) و آدامز^۱ (۲۰۱۸) با این استدلال که الگوهای ارتباطی خانواده با کمال‌گرایی و کمال‌گرایی با جهت‌گیری دینی رابطه دارد (اشبای و هافمن، ۱۹۹۹؛ جنوانی و ادیتیا،^۲ ۲۰۲۱)، به تعیین نقش غیرمستقیم الگوهای ارتباطی خانواده در جهت‌گیری دینی پرداختند. این یافته‌ها در مجموع این فرضیه را به ذهن متبادر می‌کند که اثر الگوهای ارتباطی خانواده بر جهت‌گیری دینی بیشتر از نوع غیرمستقیم و به‌واسطه سایر متغیرها از جمله کمال‌گرایی است.

کمال‌گرایی یک ویژگی شخصیتی چندبعدی است که شامل استانداردهای غیرواقعی بالا همراه با ارزیابی بیش از حد شدید است (هویت^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). در خانواده‌هایی که جهت‌گیری هم‌نواپی زیادی دارند، حرف آخر را بزرگ‌ترها می‌زنند (کوروش‌نیا، ۱۳۸۹). در این خانواده‌ها از والدین انتظار می‌رود تا برای همه اعضای خانواده تصمیم‌گیری کنند و از فرزندان انتظار می‌رود تا مطابق با خواسته‌های والدین خود رفتار کنند، به‌طوری‌که ممکن است موجب شود آنها برای جلب پذیرش و تأیید والدین پرتوقع خود استانداردهای بالا و غیرواقع‌بینانه‌ای انتخاب کنند و مدام خود را برای دست نیافتن به این استانداردها سرزنش کرده و درگیر خودانتقادی‌های مخرب و شدیدی شوند (هاشمی و لطیفیان، ۱۳۹۱)؛ از سوی دیگر منطبق بر نظریه آلپورت و راس (۱۹۶۷) و کراوس و هود (۲۰۱۳) جهت‌گیری‌های دینی درونی و بیرونی یک بعد واحد هستند. با این حال تأثیر جهت‌گیری درونی بر کاهش کمال‌گرایی غیرانطباقی را می‌توان توسط فردی که دارای جهت‌گیری درونی است توضیح داد، که شامل ایمان بالغانه و توانایی درونی کردن آموزه‌های دینی است. افراد با ایمان بالغانه و آموزه‌های دینی درونی‌شده، بهتر می‌توانند با شرایطی که با آن روبه‌رو می‌شوند، کنار بیایند (اشبی و هافمن، ۱۹۹۹). می‌توان گفت افراد با نوع خاصی از کمال‌گرایی که توسط جهت‌گیری دینی بیرونی شکل می‌گیرد، تمایل دارند اعمالشان را صرفاً برای رضایت جامعه خود انجام دهند (جنوانی و ادیتیا، ۲۰۲۱).

مرور پژوهش‌های پیشین نشان داد، الگوهای ارتباطی خانواده، انتظارات و جهت‌گیری دینی افراد را پیش‌بینی می‌کند (دولاهیت^۴ و همکاران، ۲۰۱۸؛ برادشاو،^۵ ۲۰۲۱؛ اخوان، ۲۰۱۹)؛ همچنین نحوه تعامل والدین با فرزندان و سبک‌های فرزندپروری نیز در جهت‌گیری دینی نقش تعیین‌کننده دارند (پترو^۶ و همکاران، ۲۰۱۸؛ کروک،^۷ ۲۰۱۸؛ فایف و همکاران، ۲۰۱۴؛ کوروش‌نیا و همکاران، ۱۳۸۹؛

1. Adams

2. Geovani & Aditya

3. Hewitt

4. Dollahite

5. Bradshaw

6. Petro

7. Krok

فولاد چنگ و قدومی‌زاده، ۱۳۹۴). برخی مطالعات حاکی از این بودند که جهت‌گیری‌های متعهد با بهزیستی ذهنی و روان‌شناختی همبستگی مثبت دارند؛ درحالی‌که جهت‌گیری‌های غیرمتعهد با جنبه‌های بهزیستی رابطه منفی دارند (آقابابائی و لوک، ۲۰۲۳)^۱، قدومی‌زاده و فولاد چنگ (۱۳۹۴) و رضائیان و توتونچی (۱۳۹۸) نیز اذعان داشتند، نگرش مذهبی مادر و جهت‌گیری گفت‌وشنود در الگوی ارتباطی خانواده، توان پیش‌بینی هویت دینی فرزندان را دارد. شیرچی و همکاران (۱۳۹۸) هم بر پیوند والدین و فرزندان و همچنین نقش ویژگی‌های شخصیتی نظیر عزت نفس در شکل‌گیری سبک هویت دینی نوجوانان تأکید کردند.

با وجود پژوهش‌های انجام‌شده می‌توان گفت غالب مطالعاتی که در زمینه جهت‌گیری دینی صورت گرفته است، از نظر تبار آلپورتی‌ها هستند (آقابابائی و همکاران، ۲۰۱۹) و دارای محدودیت‌هایی نظیر عدم وضوح در مورد آنچه که مقیاس‌ها اندازه‌گیری می‌کنند هستند، که این امر هم مانع درک نظری عمیق از ساختارهای موجود و هم مانع پیش‌بینی چگونگی توسعه و تغییر ساختارها در طول زمان می‌شود؛ همچنین محدودیت در بررسی جامع جهت‌گیری دینی را دربر می‌گیرد. علاوه بر این، مطالعاتی که بر پایه جهت‌گیری دینی آلپورت انجام شده است، فقط نمونه‌های مذهبی را مورد بررسی قرار داده است (آقابابائی و همکاران، ۲۰۱۹) و برای افراد غیرمذهبی دارای محدودیت است. از آنجایی که مدل چرخشی تعهد - تأمل دارای معیارهایی است که قابلیت بررسی نمونه‌های مختلفی را دربر می‌گیرد؛ لذا پیش‌بینی می‌شود استفاده از این مدل موجب رفع کاستی‌های پژوهش‌های پیشین باشد؛ همچنین علی‌رغم پژوهش‌های انجام‌شده در سایر متغیرهای پژوهش، در مورد نحوه و میزان تأثیر متغیرهای میانجی همچنان خلأ پژوهشی وجود دارد. علاوه بر اینکه مدل جهت‌گیری دینی چرخشی یک مدل نوین است و لازم است با متغیرهای دیگر مورد آزمایش و بررسی قرار گیرد. بنابراین سؤال اصلی این پژوهش این است که آیا می‌توان جهت‌گیری دینی چرخشی دانشجویان را بر اساس الگوی ارتباطات خانواده و نقش میانجیگر کمال‌گرایی پیش‌بینی کرد؟

روش پژوهش

این مطالعه از نوع توصیفی - همبستگی است که برای تجزیه و تحلیل اطلاعات آن از روش مدلیابی معادلات ساختاری^۲ استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شهر تهران در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ تشکیل دادند که از میان آنها ۳۸۸ نفر به‌صورت نمونه‌گیری سهمیه‌ای

1. Lueke

2. Structural equation modeling (SEM)

به‌عنوان گروه نمونه انتخاب شدند. حجم نمونه با استفاده از نظر گادانگولی ویسر^۱ (۱۹۸۸) که پیشنهاد می‌کند در پژوهش با رویکرد الگویابی و تحلیل مسیر نمونه‌ای با حجم ۳۰۰ تا ۴۵۰ نفر ضروری است، مشخص شد. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل رضایت آگاهانه و داوطلبانه جهت شرکت در پژوهش و دانشجوی دانشگاه فرهنگیان شهر تهران و ملاک‌های خروج از پژوهش عبارت‌اند از: عدم تمایل به شرکت در پژوهش و بی‌دقتی در پاسخ دادن به سؤالات بود. علاوه بر راهنمایی‌های لازم که در دستورالعمل پرسش‌نامه‌ها ارائه شده، به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات تنها در راستای اهداف مطالعه و بدون ذکر مشخصات هویتی مورد استفاده قرار خواهد گرفت. پس از توضیح اهداف پژوهش و کسب رضایت آگاهانه از افراد، جهت گردآوری داده‌های موردنظر از پرسش‌نامه کمال‌گرایی، پرسش‌نامه تجدیدنظرشده الگوهای ارتباطی خانواده و پرسش‌نامه جهت‌گیری دینی چرخشی استفاده شد.

ابزارهای پژوهش

پرسش‌نامه تجدیدنظرشده الگوهای ارتباطی خانواده^۲: پرسش‌نامه تجدیدنظرشده الگوهای ارتباطی خانواده در سال ۲۰۰۲ توسط کوئرنر و فیتزپاتریک ساخته شده و دارای ۲۶ آیتم پنج‌گزینه‌ای از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱)، در زمینه ارتباطات خانوادگی است. این ابزار جهت‌گیری گفت‌و شنود و جهت‌گیری هم‌نوایی خانواده را که به ترتیب ۱۵ گزاره اول و ۱۱ گزاره بعدی را تشکیل می‌دهند، مورد سنجش قرار می‌دهد. دامنه نمرات در بعد جهت‌گیری گفت‌و شنود بین ۱۵-۷۵ می‌باشد. نمره بالاتر به معنای جهت‌گیری گفت‌و شنود در خانواده و نمره پایین به معنای جهت‌گیری گفت‌و شنود پایین در خانواده است. دامنه نمرات در بعد جهت‌گیری هم‌نوایی بین ۱۱-۵۵ می‌باشد. نمره بالاتر به معنای جهت‌گیری هم‌نوایی در خانواده و نمره پایین به معنای جهت‌گیری هم‌نوایی پایین در خانواده است. کوئرنر و فیتزپاتریک (۲۰۰۲) اعتبار مقیاس را ۰/۸۹ برای بعد گفت‌و شنود و ۰/۷۹ برای بعد هم‌نوایی گزارش کردند. کوروش‌نیا (۱۳۸۹) برای بعد گفت‌و شنود آلفای ۰/۸۷ و برای بعد هم‌نوایی آلفای ۰/۸۱ گزارش داد؛ همچنین کوئرنر و فیتزپاتریک (۲۰۰۲) این پرسش‌نامه را دارای روایی مطلوب از هر سه دیدگاه محتوایی، ملاکی و سازه می‌دانند. کوروش‌نیا (۱۳۸۹) با استفاده از روش تحلیل عاملی و همسانی درونی، روایی مطلوبی برای این ابزار گزارش نموده است، ولی ارزش ویژه دو عامل گفت‌و شنود و هم‌نوایی را در تحلیل عاملی به ترتیب ۶/۴۸ و ۳/۲۶ گزارش نمود که ۳۷/۴۳٪ واریانس مقیاس را ارزیابی می‌نمود. ضریب همبستگی ابعاد با نمره کل نیز به ترتیب ۰/۷۵ و ۰/۴۴ بودند.

1. Guadagnoli & Velicer

2. family communication patterns instrument (RFCP)

پرسش‌نامه جهت‌گیری دینی چرخشی^۱: پرسش‌نامه جهت‌گیری دینی چرخشی توسط کراوس و هود در سال ۲۰۱۳ ساخته شد. دارای ۶۳ سؤال می‌باشد و در طیف پنج‌گزینه‌ای از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱)، نمره‌گذاری می‌شود. این پرسش‌نامه دارای ۱۰ مقیاس می‌باشد که در چهار ربع جداگانه اندازه‌گیری می‌شود. ربع متعهد - تأمل‌گر (جهت‌گیری علاقه ۶ سؤال)، ربع متعهد - غیرتأمل‌گر جهت‌گیری فردیت (۶ سؤال)، مرکزیت (۶ سؤال)، سود (۶ سؤال)، مجازات (۶ سؤال)، ربع غیرمتعهد - تأمل‌گر جهت‌گیری شک (۷ سؤال)، تردید (۶ سؤال) و گفت‌وگو (۶ سؤال) می‌باشد. ربع غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر جهت‌گیری اجتماعی (۶ سؤال) و الزام (۸ سؤال). کراس و هود (۲۰۱۳) پایایی درونی مقیاس را بر مبنای میانگین چهار گروه نمونه آمریکایی بین ۰/۷۲ (سود) و ۰/۹۱ (مرکزیت) گزارش کردند. ایساک و همکارانش (۲۰۱۷) در نمونه‌ای معرف از جامعه ایالات متحده میانگین ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس را ۰/۸۵ به‌دست آوردند. دامنه ضرایب آلفای ده مقیاس بین ۰/۷۶ (سود) و ۰/۹۵ (مرکزیت) گزارش شد. آقابابائی و همکاران (۲۰۱۹) ضرایب آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس‌های نسخه فارسی این پرسش‌نامه را به ترتیب مرکزیت (۰/۸۷)، فردیت (۰/۸۰)، سود (۰/۸۲)، مجازات (۰/۷۸)، اجتماعی (۰/۸۵)، الزام (۰/۸۲)، شک (۰/۷۴)، تردید (۰/۶۳)، گفت‌وگو (۰/۷۸)، علاقه (۰/۷۸) محاسبه شد؛ همچنین پرسش‌نامه جهت‌گیری دینی چرخشی دارای روایی واکرا و هم‌گرای خوبی با دیگر مقیاس‌ها و ابزار تأییدشده جهت‌گیری دینی و دین‌داری مسلمانان است (نجیب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸).

مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران^۲: مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران توسط بشارت در سال ۱۳۸۶ ساخته شد. دارای ۳۰ سؤال است که سه بعد کمال‌گرایی خودمدار^۳، کمال‌گرایی دیگرمدار^۴ و کمال‌گرایی جامعه‌مدار^۵ در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱). حداقل و حداکثر نمره آزمودنی در زیرمقیاس‌های سه‌گانه آزمون به ترتیب ۱۰ و ۵۰ می‌باشد؛ همچنین حداکثر نمره ممکن در این مقیاس ۱۵۰ و حداقل نمره ۳۰ می‌باشد. نمره بالاتر به معنای کمال‌گرایی بالاتر و نمره کمتر به معنای کمال‌گرایی پایین‌تر است. کمال‌گرایی خودمدار دارای ۱۵ گویه، کمال‌گرایی دیگرمدار دارای ۱۱ گویه، کمال‌گرایی جامعه‌مدار دارای ۴ گویه می‌باشد.

-
1. circumplex religious orientation inventory (CROI)
 2. tehran multidimensional perfectionism questionnaire
 3. self-oriented perfectionism
 4. other-oriented perfectionism
 5. socially prescribed perfectionism

مقیاس‌هایی که از آنها برای ساخت مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران استفاده شد عبارت بودند از: «مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی فراست»^۱ و «همکاران»، «مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی هویت»^۲ و «فلت»^۳، «مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی تری - شورت»^۴ و «همکاران» و مواردی از زیرمقیاس‌های پرسش‌نامه‌های دیگر، مخصوصاً پرسش‌نامه‌های سنجش اختلال‌های خوردن. بشارت (۱۳۸۶) اعتبار محتوایی مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران را با استفاده از ضرایب توافق کندال برای ابعاد کمال‌گرایی خودمدار (۰/۸۰)، کمال‌گرایی دیگرمدار (۰/۷۲) و کمال‌گرایی جامعه‌مدار (۰/۶۹) محاسبه و ضریب بازآزمایی همبستگی بین نمره‌های ۷۸ نفر از آزمودنی‌ها در دو نوبت با فاصله دو تا چهار هفته را برای مؤلفه کمال‌گرایی خودمدار $r=0/85$ ، برای کمال‌گرایی دیگرمدار $r=0/79$ و برای کمال‌گرایی جامعه‌مدار $r=0/84$ ، به دست آورده است؛ همچنین همسانی درونی مقیاس کمال‌گرایی تهران را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمودنی‌ها ($n=500$) برای مؤلفه‌های کمال‌گرایی خودمدار ۰/۹۰، کمال‌گرایی دیگرمدار ۰/۹۱ و کمال‌گرایی جامعه‌مدار ۰/۸۱ محاسبه شد که نشانه همسانی درونی رضایت‌بخشی دارد.

داده‌های پژوهش حاضر پس از توصیف اولیه و بررسی مفروضه‌ها با استفاده از نسخه ۲۲ نرم‌افزار لیزرل و مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر ۳۸۸ دانشجو (۲۹۵ زن) با میانگین و انحراف استاندارد سنی به ترتیب $22/24 \pm$ ۵/۴۸ سال شرکت کردند. از بین شرکت‌کنندگان ۴۴ نفر (۱۱/۳ درصد) در رشته زبان‌های خارجه، ۱۹۴ نفر (۵۰ درصد) در رشته‌های علوم تربیتی، ۱۹ نفر (۴/۹ درصد) در رشته‌های روان‌شناسی و مشاوره، ۶۹ نفر (۱۷/۸ درصد) در رشته ادبیات فارسی، ۲۹ نفر (۷/۵ درصد) در رشته الهیات، ۱۷ نفر (۴/۴ درصد) در رشته‌های فنی - مهندسی و ۱۰ نفر (۲/۶ درصد) در سایر رشته‌ها مشغول به تحصیل بودند. گفتنی است که ۴ نفر از شرکت‌کنندگان رشته تحصیلی خود را تعیین ننمودند. جدول ۱ علاوه بر میانگین و انحراف استاندارد، مقادیر چولگی، کشیدگی، ضریب تحمل، عامل تورم واریانس و ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

1. Frost
2. Hewitt
3. Flett
4. Terry-short

جدول ۱: میانگین، انحراف استاندارد، چولگی، کشیدگی، ضریب تحمل، عامل تورم واریانس و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرهای تحقیق	۱. الگوی ارتباطات - گفت‌و شود	۲. الگوی ارتباطات - هم‌نوایی	۳. کمال‌گرایی - خودمحور	۴. کمال‌گرایی - دیگرمحور	۵. کمال‌گرایی - جامعه‌محور	۶. مذهب متعهد - تأمل‌گر	۷. مذهب متعهد - غیر تأمل‌گر - مرکزیت
۱	-	۰/۵۵**	۰/۲۲**	۰/۲۷**	۰/۲۵**	۰/۴۴**	۰/۲۷**
۲		-	۰/۰۸	۰/۲۴**	۰/۲۲**	۰/۲۷**	۰/۳۱**
۳			-	۰/۶۵**	۰/۲۷**	۰/۲۳**	۰/۰۵
۴				-	۰/۶۴**	۰/۳۳**	۰/۱۱*
۵					-	۰/۲۹**	۰/۰۶
۶						-	۰/۲۶**
۷							-
۸							
۹							
۱۰							
۱۱							
۱۲							
۱۳							
۱۴							
۱۵							

۸. مذهب متعهد - غیر تامل‌گر - فردیت	۹. مذهب متعهد - غیر تامل‌گر - سود	۱۰. مذهب متعهد - غیر تامل‌گر - مجازات	۱۱. مذهب غیر متعهد - تامل‌گر - شک	۱۲. مذهب غیر متعهد - تامل‌گر - تردید	۱۳. مذهب غیر متعهد - تامل‌گر - گفت‌وگو	۱۴. مذهب غیر متعهد - غیر تامل‌گر - اجتماعی	۱۵. مذهب غیر متعهد - غیر تامل‌گر - الزامات
۰/۰۹***	۰/۰۵***	۰/۰۱	۰/۰۳***	۰/۰۷	۰/۰۳***	۰/۰۱	۰/۰۲***
۰/۳۷***	۰/۰۶***	۰/۰۴	۰/۰۹***	۰/۰۶	۰/۲۹***	۰/۰۱	۰/۲۲***
۰/۰۱	۰/۰۶***	۰/۳۳***	۰/۰۵	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۲۰***	۰/۲۵***
۰/۰۶***	۰/۳۷***	۰/۳۴***	۰/۰۶***	۰/۰۱*	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۸
۰/۰۱	۰/۲۰***	۰/۰۲*	۰/۰۸	۰/۰۷	۰/۰۵	۰/۰۲*	۰/۰۹***
۰/۰۲*	۰/۰۶	۰/۰۱	۰/۰۷	۰/۰۴	۰/۰۳***	۰/۰۶	۰/۰۱*
۰/۵۲***	۰/۵۸***	۰/۳۷***	۰/۰۶***	۰/۰۳*	۰/۰۳۸***	۰/۰۱	۰/۰۶
-	۰/۰۶۷***	۰/۰۸	۰/۰۲۹***	۰/۰/۳***	۰/۰۲۶***	۰/۰۱*	۰/۰۲۲***
	-	۰/۰۳۴***	۰/۰۲۶***	۰/۰۳۰***	۰/۰۲۲***	۰/۰۹	۰/۰۴
		-	۰/۰۳۴***	۰/۰۱۷***	۰/۰۱۷***	۰/۰۱۷***	۰/۰۳۰***
			-	۰/۰۲۸***	۰/۰۴۴***	۰/۰۳	۰/۰۰۹
				-	۰/۰۲۱***	۰/۰۱۳*	۰/۰۰۸
					-	۰/۰۲	۰/۰۰۱
						-	۰/۰۳۲***
							-

میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	ضریب تحمل	تورم واریانس
۵۲/۱۳	۱۳/۳۷	-۰/۵۸	-۰/۴۵	۰/۵۳	۱/۸۸
۲۸/۸۹	۹/۵۳	-۰/۳۳	-۰/۱۲	۰/۶۲	۱/۴۰
۵۴/۱۳	۹/۸۳	-۰/۴۱	-۰/۳۰	۰/۸۲	۱/۸۲
۳۴/۱۵	۵/۵۰	۰/۱۲	-۰/۳۷	۰/۵۱	۱/۴۴
۱۱/۱۵	۲/۴۴	۰/۳۱	-۰/۰۹	۰/۵۲	۱/۹۳
۲۲/۱۰۲	۴/۹۲	-۰/۴۰	-۰/۷۰	-	-
۳۲/۸۵	۴/۶۵	-۰/۶۴	-۰/۲۷	-	-
۲۵/۹۱	۳/۳۳	-۰/۸۸	۰/۹۷	-	-
۱۹/۰۲	۳/۵۹	-۰/۲۷	-۰/۲۱	-	-
۱۴/۸۴	۴/۰۸	-۰/۲۷	-۰/۲۱	-	-
۱۹/۸۵	۵/۰۷	-۰/۱۲	-۰/۵۵	-	-
۲۰/۲۱	۳/۳۹	۰/۰۴	۰/۰۷	-	-
۱۴/۵۹	۵/۱۱	-۰/۰۵	۰/۸۱	-	-
۱۳/۴۳	۴/۳۰	۰/۱۲	-۰/۲۰	-	-
۱۷/۳۱	۵/۰۱	-۰/۱۱	-۰/۸۱	-	-

$$0.01 > p^{**} \text{ و } 0.05 > p^{*}$$

جدول (۱) ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. جهت همبستگی بین متغیرها همسو با انتظار پژوهشگران و تئورهای حوزه پژوهش بود. جدول (۱) نشان می‌دهد ارزش‌های کشیدگی و چولگی هیچ‌یک از متغیرها از محدوده بین $+2$ و -2 خارج نشده است. این مطلب بیانگر آن است که توزیع داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش از نرمال بودن تک متغیری انحراف آشکاری ندارند. همچنان‌که جدول (۱) نشان می‌دهد که مفروضه هم‌خطی بودن نیز در بین داده‌های پژوهش برقرار بود؛ زیرا که مقادیر ضریب تحمل کمتر از 0.1 و مقادیر عامل تورم واریانس برای هریک از متغیرهای پیش‌بین بالاتر از 10 نبود. در این تحقیق به منظور ارزیابی برقراری / عدم برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌های چندمتغیری، از تحلیل اطلاعات مربوط به «فاصله مهلنوبایس»^۱ استفاده شد. مقادیر

1. Mahalanobis distance

چولگی و کشیدگی نمرات مزبور به ترتیب برابر با ۰/۵۱ و ۰/۲۸ - به‌دست آمد. این یافته بیانگر برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌های چندمتغیری در بین داده‌هاست.

تحلیل مدل

همچنان‌که در شکل (۱) ملاحظه می‌شود، در پژوهش حاضر کمال‌گرایی، جهت‌گیری مذهب متعهد - غیرتأمل‌گر، جهت‌گیری مذهب غیرمتعهد - تأمل‌گر و جهت‌گیری مذهب غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر متغیرهای مکنون بودند. چنین فرض شده است که متغیر مکنون کمال‌گرایی به‌وسیله نشانه‌های خودمحور، دیگرمحور و جامعه‌محور، متغیر مکنون جهت‌گیری مذهب متعهد - غیرتأمل‌گر به‌وسیله نشانه‌های مرکزی، فردیت، سود و تنبیه، متغیر مکنون جهت‌گیری مذهب غیرمتعهد - تأمل‌گر به‌وسیله نشانه‌های شک، تردید و گفت‌وگو و متغیر مکنون جهت‌گیری مذهب غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر به‌وسیله نشانه‌های اجتماعی و الزامات سنجیده می‌شود. چگونگی برازش مدل اندازه‌گیری با داده‌های گردآوری‌شده با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی و با به‌کارگیری نسخه ۲۴ نرم‌افزار AMOS و استفاده از روش برآورد بیشینه احتمال^۱ (ML) مورد ارزیابی قرار گرفت. جدول (۲) شاخص‌های برازندگی مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری را نشان می‌دهد.

جدول ۲: شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری

نقطه برش ^۲	مدل ساختاری	مدل اندازه‌گیری		شاخص‌های برازندگی
		مدل اولیه	مدل اصلاح‌شده	
	۱۹۷/۱۲	۱۸۳/۳۶	۱۴۷/۵۸	مجذور کای ^۳
-	۷۷	۴۸	۴۷	درجه آزادی مدل
-	۲/۵۶	۳/۸۲	۳/۱۴	χ^2/df ^۴
$3 <$	۰/۹۲۵	۰/۹۰۲	۰/۹۲۹	GFI ^۵
$0/90 >$	۰/۸۷۲	۰/۸۵۵	۰/۸۷۶	AGFI ^۶
$0/85 >$	۰/۹۳۸	۰/۸۹۰	۰/۹۲۳	CFI ^۷
$0/90 >$	۰/۰۶۳	۰/۰۸۵	۰/۰۷۴	RMSEA ^۸

1. Maximum Likelihood

۲. نقاط برش بر اساس دیدگاه کلاین (۲۰۱۶)

3. Chi-Square

4. normed chi-square

5. Goodness Fit Index

6. Adjusted Goodness Fit Index

7. Comparative Fit Index

8. Root Mean Square Error of Approximation

جدول (۲) نشان می‌دهد که به‌استثنای شاخص برازندگی CFI دیگر شاخص‌های برازندگی حاصل از تحلیل عاملی تأییدی از برازش قابل قبول مدل اندازه‌گیری با داده‌های گردآوری شده حمایت می‌کنند. با توجه به اهمیت شاخص برازندگی CFI در برازش مدل، با ایجاد کوواریانس بین خطاهای دو نشانگر فردیت و تنبیه مدل اندازه‌گیری اصلاح و همچنان که جدول (۲) نشان می‌دهد، با این عمل شاخص‌های برازندگی قابل قبول برای مدل اندازه‌گیری به‌دست آمد. در مدل اندازه‌گیری بارهای عاملی همه نشانگرها بزرگ‌تر از ۰/۳۲ بود؛ بنابراین می‌توان گفت همه آنها از توان لازم برای اندازه‌گیری متغیرهای مکنون پژوهش حاضر برخوردار بودند.

در مدل ساختاری پژوهش فرض شده بود که الگوی ارتباطات خانواده هم به‌صورت مستقیم و هم با میانجیگری کمال‌گرایی بر جهت‌گیری دینی چرخشی (متعهد - تأمل‌گر، متعهد - غیرتأمل‌گر، غیرمتعهد - تأمل‌گر و غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر) دانشجویان اثر دارد. برای آزمون مدل مزبور روش مدلیابی معادلات ساختاری به‌کار گرفته شد. همچنان که جدول (۲) نشان می‌دهد همه شاخص‌های برازندگی حاصل از تحلیل مدلیابی معادلات ساختاری از برازش مدل ساختاری با داده‌های گردآوری شده حمایت نمودند. جدول (۳) ضرایب مسیر مستقیم بین متغیرها را در مدل ساختاری پژوهش نشان می‌دهد.

جدول ۳: ضرایب مسیر مستقیم در مدل ساختاری

sig	β	S.E	b	ضرایب مسیر مستقیم
۰/۰۰۱	-۰/۲۵۹	۰/۰۳۰	-۰/۰۸۱	الگوی ارتباطات - گفت‌و شنود - کمال‌گرایی
۰/۵۲۸	۰/۰۳۱	۰/۰۱۰	۰/۰۰۲	الگوی ارتباطات - گفت‌و شنود - مذهب غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر
۰/۰۳۹	-۰/۱۸۲	۰/۰۲۴	-۰/۰۴۹	الگوی ارتباطات - گفت‌و شنود - مذهب غیرمتعهد - تأمل‌گر
۰/۰۰۱	-۰/۲۶۲	۰/۰۲۱	-۰/۰۶۹	الگوی ارتباطات - گفت‌و شنود - مذهب متعهد - غیرتأمل‌گر
۰/۰۰۱	۰/۳۴۸	۰/۰۲۱	۰/۱۲۷	الگوی ارتباطات - گفت‌و شنود - مذهب متعهد - تأمل‌گر
۰/۰۷۹	۰/۱۴۰	۰/۰۳۶	۰/۰۶۲	الگوی ارتباطات - هم‌نوایی - کمال‌گرایی
۰/۰۱۱	۰/۱۶۰	۰/۰۱۷	۰/۰۱۷	الگوی ارتباطات - هم‌نوایی - مذهب غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر
۰/۰۰۱	۰/۳۱۷	۰/۰۳۷	۰/۱۲۱	الگوی ارتباطات - هم‌نوایی - مذهب غیرمتعهد - تأمل‌گر
۰/۰۰۱	-۰/۲۸۸	۰/۰۳۴	-۰/۱۰۷	الگوی ارتباطات - هم‌نوایی - مذهب متعهد - غیرتأمل‌گر
۰/۸۹۰	-۰/۰۰۲	۰/۰۳۰	-۰/۰۰۱	الگوی ارتباطات - هم‌نوایی - مذهب متعهد - تأمل‌گر
۰/۱۲۶	۰/۱۱۰	۰/۰۴۳	۰/۰۲۷	کمال‌گرایی - مذهب غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر
۰/۰۰۱	-۰/۳۲۴	۰/۰۹۱	-۰/۲۸۱	کمال‌گرایی - مذهب غیرمتعهد - تأمل‌گر
۰/۰۰۱	۰/۴۶۴	۰/۱۰۳	۰/۳۸۹	کمال‌گرایی - مذهب متعهد - غیرتأمل‌گر
۰/۰۰۱	-۰/۲۶۵	۰/۰۸۳	-۰/۳۰۹	کمال‌گرایی - مذهب متعهد - تأمل‌گر

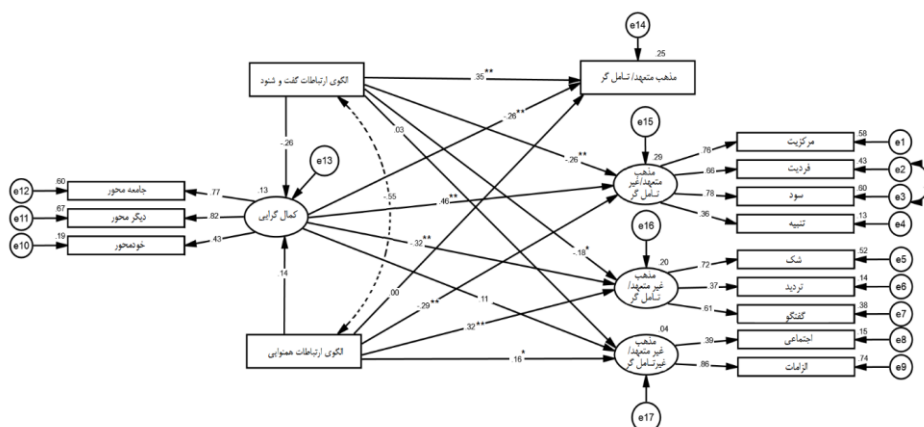
جدول (۳) نشان می دهد که اثر مستقیم الگوی گفت و شنود ارتباطات خانواده بر جهت گیری دینی چرخشی غیرمتعهد - تأمل گر ($\beta = -0/182, p < 0/05$) و متعهد - غیرتأمل گر ($\beta = -0/262, p < 0/01$) منفی و بر جهت گیری دینی متعهد - تأمل گر ($\beta = 0/348, p < 0/01$) مثبت و معنادار است. جدول (۳) نشان می دهد که اثر مستقیم الگوی هم نوایی ارتباطات خانواده بر جهت گیری دینی چرخشی غیرمتعهد - غیرتأمل گر ($\beta = 0/160, p < 0/05$) و غیرمتعهد - تأمل گر ($\beta = 0/317, p < 0/01$) مثبت و بر متعهد - غیرتأمل گر ($\beta = -0/288, p < 0/01$) منفی و معنادار است.

در این پژوهش به منظور ارزیابی نقش میانجیگر کمال گرایی در تبیین اثر الگوی ارتباطات خانواده بر جهت گیری دینی چرخشی از روش بوت استرپ استفاده شد که نتایج آن در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول ۴: اثر غیرمستقیم متغیرهای الگوی ارتباطات خانواده
بر جهت گیری دینی چرخشی از طریق کمال گرایی با استفاده از روش بوت استرپ

p	β_{ab}	SEab	bab	متغیرهای پیش بین
0/125	-0/028	0/004	-0/002	الگوی ارتباطات گفت و شنود $\xrightarrow{a}$ کمال گرایی $\xrightarrow{b}$ مذهب غیرمتعهد - غیرتأمل گر
0/032	0/084	0/013	0/023	الگوی ارتباطات گفت و شنود $\xrightarrow{a}$ کمال گرایی $\xrightarrow{b}$ مذهب غیرمتعهد - تأمل گر
0/001	-0/120	0/013	-0/032	الگوی ارتباطات گفت و شنود $\xrightarrow{a}$ کمال گرایی $\xrightarrow{b}$ مذهب متعهد - غیرتأمل گر
0/001	0/069	0/010	0/025	الگوی ارتباطات گفت و شنود $\xrightarrow{a}$ کمال گرایی $\xrightarrow{b}$ مذهب متعهد - تأمل گر
0/139	0/015	0/004	0/002	الگوی ارتباطات هم نوایی $\xrightarrow{a}$ کمال گرایی $\xrightarrow{b}$ مذهب غیرمتعهد - غیرتأمل گر
0/108	-0/045	0/014	-0/017	الگوی ارتباطات هم نوایی $\xrightarrow{a}$ کمال گرایی $\xrightarrow{b}$ مذهب غیرمتعهد - تأمل گر
0/021	0/065	0/011	0/024	الگوی ارتباطات هم نوایی $\xrightarrow{a}$ کمال گرایی $\xrightarrow{b}$ مذهب متعهد - غیرتأمل گر
0/080	-0/037	0/012	-0/019	الگوی ارتباطات هم نوایی $\xrightarrow{a}$ کمال گرایی $\xrightarrow{b}$ مذهب متعهد - تأمل گر

جدول (۴) نشان می دهد که اثر غیرمستقیم الگوی گفت و شنود ارتباطات خانواده بر جهت گیری دینی چرخشی متعهد - غیرتأمل گر ($\beta = -0/120, p < 0/01$) منفی و بر جهت گیری غیرمتعهد - تأمل گر ($\beta = 0/084, p < 0/05$) و متعهد - تأمل گر ($\beta = 0/069, p < 0/01$) مثبت و معنادار است؛ همچنین جدول (۴) نشان می دهد که ضریب مسیر غیرمستقیم الگوی هم نوایی ارتباطات خانواده تنها بر جهت گیری دینی چرخشی متعهد - غیرتأمل گر ($\beta = 0/065, p < 0/01$) مثبت و معنادار است. در ادامه شکل (۱) مدل ساختاری پژوهش را نشان می دهد.

شکل ۱: مدل ساختاری پژوهش با استفاده از داده‌های استاندارد

شکل (۱) نشان می‌دهد که مجموع مجذور همبستگی‌های چندگانه برای متغیرهای جهت‌گیری دینی چرخشی متعهد - تأمل‌گر، متعهد - غیر تأمل‌گر، غیر متعهد - تأمل‌گر و غیر متعهد - غیر تأمل‌گر به ترتیب برابر با ۰/۲۵، ۰/۲۹، ۰/۲۰ و ۰/۰۴ به دست آمد. این یافته بیانگر آن است که متغیرهای الگوی ارتباطات خانواده و کمال‌گرایی در مجموع ۲۵ درصد، ۲۹ درصد، ۲۰ درصد و ۴ درصد از واریانس جهت‌گیری دینی چرخشی متعهد - تأمل‌گر، متعهد - غیر تأمل‌گر، غیر متعهد - تأمل‌گر، غیر متعهد - غیر تأمل‌گر را تبیین می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که الگوی ارتباطات خانواده هم به صورت مستقیم و هم با میانجیگری کمال‌گرایی بر جهت‌گیری دینی چرخشی دانشجویان تأثیر دارند؛ همچنین نتایج نشان داد که اثر مستقیم الگوی گفت‌و شنود ارتباطات خانواده بر جهت‌گیری دینی چرخشی (غیر متعهد - تأمل‌گر) و (متعهد - غیر تأمل‌گر) منفی و بر جهت‌گیری دینی (متعهد - تأمل‌گر) مثبت و معنادار است و نیز اثر مستقیم الگوی هم‌نوایی ارتباطات خانواده بر جهت‌گیری دینی چرخشی (غیر متعهد - غیر تأمل‌گر) و (غیر متعهد - تأمل‌گر) مثبت و بر (متعهد - غیر تأمل‌گر) منفی و معنادار است. نتایج پژوهش‌های دولاهیت و همکاران (۲۰۱۸)، برادشاو (۲۰۲۱)، اخوان (۲۰۱۹)، پترو و همکاران (۲۰۱۸)، کروک (۲۰۱۸)، فایف و همکاران (۲۰۱۴)، کوروش‌نیا و همکاران (۱۳۸۹)، فولاد چنگ و قدومی‌زاده (۱۳۹۴)، قدومی‌زاده و فولاد چنگ (۱۳۹۴) و رضائیان و توتونچی (۱۳۹۸) به صورت تلویحی از این یافته پژوهشی حمایت می‌کنند؛ همچنین نتایج نشان دادند اثر غیرمستقیم الگوی گفت‌و شنود ارتباطات

خانواده از طریق کمال‌گرایی بر جهت‌گیری دینی چرخشی (متعهد - غیرتأمل‌گر) منفی و بر جهت‌گیری (غیرمتعهد - تأمل‌گر) و (متعهد - تأمل‌گر) مثبت و معنادار است؛ همچنین مسیر غیرمستقیم الگوی هم‌نوایی ارتباطات خانواده از طریق کمال‌گرایی تنها بر جهت‌گیری دینی چرخشی (متعهد - غیرتأمل‌گر) مثبت و معنادار است. به این معنا است که الگوی گفت‌و شنود ارتباطات خانواده از طریق کمال‌گرایی به‌صورت منفی جهت‌گیری دینی چرخشی (متعهد - غیرتأمل‌گر) را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد، اما در مقابل جهت‌گیری (غیرمتعهد - تأمل‌گر) و (متعهد - تأمل‌گر) را به‌صورت مثبت تحت‌تأثیر قرار می‌دهد؛ همچنین الگوی هم‌نوایی ارتباطات خانواده از طریق کمال‌گرایی جهت‌گیری دینی چرخشی (متعهد - غیرتأمل‌گر) را به‌صورت مثبت تحت‌تأثیر قرار می‌دهد که نتایج پژوهش‌های راسموسن و تریلو (۲۰۱۶)، ویت و ترول (۱۹۹۹)، وانگ و همکاران (۲۰۱۸)، والتون و همکاران (۲۰۲۰)، کارمو و همکاران (۲۰۲۱)، آدامز (۲۰۱۸)، فایف و همکاران (۲۰۱۴)، هاشمی و لطیفیان (۱۳۹۱)، اشبای و هافمن (۱۹۹۹)، آدامز (۲۰۱۸)، جنوانی و ادیتیا (۲۰۲۱)، آقابابائی و لوک (۲۰۲۳) و شیرچی و همکاران (۱۳۹۸) به‌صورت تلویحی از این یافته پژوهشی حمایت می‌کنند.

در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان گفت در خانواده‌هایی که الگوی ارتباطی گفت‌و شنود وجود دارد، جهت‌گیری دینی چرخشی بیشتر از نوع متعهد - تأمل‌گر است. ویژگی بارز این جهت‌گیری مقیاس علاقه است، در واقع علاقه چیزی است که افراد را به جست‌وجوی چالش‌های خاص سوق می‌دهد (به نقل از: کراوس و هود، ۲۰۱۳). در چنین خانواده‌هایی اعضا یکدیگر را به همکاری و تعامل در رابطه با موضوعات تشویق می‌کنند. هریک از اعضای خانواده فعالیت‌ها، تفکرات و احساسات خود را با دیگران در میان می‌گذارند و با همفکری هم تصمیمات مربوط به خانواده را اتخاذ می‌کنند (کرنز و شرودت، ۲۰۱۴). همین امر موجب می‌گردد اعضای خانواده به‌صورت آزادانه گفت‌وگو و ارتباط برقرار کنند (به نقل از: کامپتون و کریک، ۲۰۱۹). از آنجایی که مقیاس علاقه با سلامت روان ضعیف ارتباط ندارد؛ لذا این مقیاس بیشتر با ثبات عاطفی، سخت‌کوشی، محافظه‌کاری فرهنگی و ایدئولوژی‌های انسان‌گرایانه و دموکراتیک مرتبط است، و به نظر می‌رسد ویژگی‌های انطباقی هر دو جهت‌گیری متعهد و جهت‌گیری تأملی را داراست (کراوس و هود، ۲۰۱۳)؛ همچنین مبنی بر نتایج این پژوهش بین الگوی ارتباطی گفت‌و شنود خانواده و جهت‌گیری متعهد - تأمل‌گر رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بنابراین می‌توان گفت در خانواده‌هایی که ارتباطات خانواده باز و نامحدود است و به کفایت ارتباطی فرزندان اهمیت داده می‌شود، والدین به پذیرش باورها و اعتقادات فرزندان خود گرایش داشته و به آنها اجازه می‌دهند به‌طور برابر در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی شرکت کنند (به نقل از: بوستویک و جانسون، ۲۰۱۸).

در این خانواده‌ها فرزندان یاد می‌گیرند به گفت‌وگوهای خانوادگی و دیدگاه‌های والدین احترام بگذارند؛ همچنین می‌آموزند که مستقل و خودمختار باشند. این یادگیری‌ها باعث می‌شود آنها در ارتباطات خود کفایت و کارایی را به‌دست آورند و نسبت به توانایی تصمیم‌گیری خود اعتماد پیدا کنند (به نقل از: بیطرف و همکاران، ۱۳۸۹). در این خانواده‌ها نوعی از کمال‌گرایی پرورش می‌یابد که فرزندان پاداش‌هایی نظیر تأیید موفقیت شخصی و عزت نفس بالا به‌دست می‌آورند و بیشتر از اینکه به داشتن معیارهای دست‌نیافتنی تمایل داشته باشند، به معیارهای واقع‌بینانه تمایل نشان می‌دهند. کمال‌گرایی در این افراد به این صورت است که برای پیشرفت بسیار می‌کوشند و در مواجهه با شکست رفتارهای انطباقی نشان می‌دهند؛ مانند تغییر در معیارهای خود و مجدانه و سخت‌تر کار کردن بیشتر (برگمن^۱ و همکاران، ۲۰۰۷).

در چنین خانواده‌هایی فرزندان از یادگیری، خواندن و صحبت در مورد دین و مفاهیم دینی لذت می‌برند و برای رویارویی با پرسش‌های وجودی آمادگی دارند (کراوس و هود، ۲۰۱۳). از آنجایی که الگوی ارتباطی گفت‌ووشنود ارتباطات خانواده از طریق کمال‌گرایی بر جهت‌گیری دینی چرخشی (متعهد - غیرتأمل‌گر) به صورت منفی و بر جهت‌گیری (غیرمتعهد - تأمل‌گر) و (متعهد - تأمل‌گر) به صورت مثبت تأثیر می‌گذارد، می‌توان گفت در خانواده‌هایی که ارتباطات خانواده باز و نامحدود است، داشتن مهارت ارتباطی و عقاید مستقل در فرزندان پرورش پیدا می‌کند (کونر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲). در چنین خانواده‌هایی کمال‌گرایی فرزندان به این صورت شکل می‌گیرد که افراد معیارهایی را برای خود در نظر می‌گیرند، اما به جای اینکه رسیدن و یا نرسیدن به آن معیارها برایشان مهم باشد، نفس تلاش برای رسیدن به هدف در نظرشان اهمیت دارد. در واقع این افراد از کار و تلاش زیاد لذت می‌برند و وقتی در انجام دادن و یا ندادن کاری آزاد هستند، سعی می‌کنند آن را به بهترین نحو ممکن انجام دهند. این نوع کمال‌گرایی نه تنها موجب مشکلاتی نمی‌شود؛ بلکه باعث می‌شود فرد استعدادهای خویش را شکوفا سازد و به احساس رضایت شخصی بالایی دست یابد. آنها به هنگام پردازش اطلاعات و تصمیم‌گیری بیش از هر چیز تحت تأثیر پیام‌هایی قرار می‌گیرند که مبنای بحث منطقی دارند؛ در نتیجه در این خانواده‌ها فرزندان دچار تردیدها و عدم قطعیت در مورد دین نمی‌شوند و از تعهد مذهبی نسبتاً بالایی برخوردارند. در چنین خانواده‌هایی فرزندان، سلامت روانی نسبتاً بالایی دارند. هرچند نسبت به تجربه کردن گشودگی کمتری دارند؛ اما بهره‌وری بیشتری خواهند داشت. این چنین فرزندان از اطمینان بیشتری نسبت به اعتقادات دینی خویش برخوردارند (کراوس و هود، ۲۰۱۳). منطبق با پژوهش کوروش‌نیا و همکاران (۱۳۸۹) و قدومی‌زاده و فولاد چنگ (۱۳۹۴) می‌توان گفت اگر فضای خانواده به‌گونه‌ای باشد که فرزندان به گفت‌وگو در زمینه‌های مختلف تشویق

شوند و افکار، احساسات و فعالیت‌های خود را با اعضای خانواده در میان بگذارند، و در یک فضای امن بتوانند عقاید خود را هرچند متناقض با خانواده در میان بگذارند (به نقل از: بیطرف و همکاران، ۱۳۸۹)، و نگران سرزنش و طرد شدن از سمت والدین نباشند و مهم‌تر از همه به بررسی عقاید با در نظر گرفتن جوانب مثبت و منفی آنها تشویق شوند، در این صورت است که می‌توانند با آسودگی خاطر افکار خود را در هر زمینه‌ای حتی در خصوص شناخت دین در میان بگذارند و به دنبال کشف حقیقت باشند تا دین اصیل را بشناسند. افراد در چنین خانواده‌هایی رویکردشان به دین بر اساس کسب سود و یا پرهیز از مجازات نیست (کراوس و هود، ۲۰۱۳). به نظر می‌رسد این نتایج از ادعای تیمپ^۱ (۱۹۸۳) حمایت می‌کند که دین‌داری ممکن است با ابعاد مثبت کمال‌گرایی مرتبط باشد. یافته پژوهشی مبنی بر اینکه افراد با جهت‌گیری دینی سطوح بالاتری از کمال‌گرایی انطباقی دارند (به نقل از: اشبای و هافمن، ۱۹۹۹)، با یافته مطالعه حاضر همسو می‌باشد. علاوه بر این، نتایج این پژوهش نتایج مبن و ریدلی^۲ (۱۹۸۸) و هایز و استیتز^۳ (۱۹۹۱) را در مورد نوعی از کمال‌گرایی که ناشی از دین‌داری ناکارآمد و مخرب است را تأیید نمی‌کند؛ بلکه به نظر می‌رسد یکی از راه‌هایی که به عزت نفس و خودکارآمدی بیشتر کمک می‌کند، کمال‌گرایی از نوع انطباقی است (به نقل از: اشبای و هافمن، ۱۹۹۹).

همان‌طور که نتایج پژوهش حاضر نشان داد، الگوی هم‌نوایی ارتباطات خانواده بر جهت‌گیری دینی چرخشی غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر (اجتماعی و الزام) و غیرمتعهد - تأمل‌گر (شک، تردید، گفت‌وگو) مثبت و بر متعهد - غیرتأمل‌گر (فردیت، مرکزیت، سود و مجازات) منفی و معنادار است. می‌توان گفت در خانواده‌هایی که الگوی ارتباط هم‌نوایی وجود دارد، اعضای خانواده برای روابط درون خانواده در مقایسه با روابط بیرون از خانواده اهمیت بیشتری قائل هستند و اعضای خانواده از یکدیگر انتظار دارند تا نسبت به علایق اعضای اصلی خانواده، علایق خود را در درجه دوم اهمیت قرار دهند. در این خانواده‌ها از والدین انتظار می‌رود که برای کل اعضای خانواده تصمیم بگیرند و از فرزندان انتظار می‌رود که مطابق با خواسته‌های والدین رفتار کنند (کرنز و شروود، ۲۰۱۴). در چنین خانواده‌هایی بستر مناسب برای رشد کمال‌گرایی فراهم می‌شود، به‌طوری‌که در خانواده‌ها با الگوی ارتباطی هم‌نوایی قاعده رعایت بی‌قیدوشرط انتظارات و استانداردهای والدین پابرجاست و احساس ارزشمندی در فرزندان اغلب وابسته به تأیید والدین است، و اگر عملکرد ناکامل فرزندان با انتقاد والدین روبه‌رو شود، ممکن است آنها از اشتباه کردن بترسند (به نقل از: کاوامورا^۴ و همکاران، ۲۰۰۲). بنابراین در این خانواده‌ها فرزندان برای

1. Timpe

2. Mebane & Ridley

3. Heise & Steitz

4. Kawamura

به‌دست آوردن پذیرش و تأیید والدین خود مجبور به رعایت استانداردهای والدین شده، این استانداردها را درونی کرده و در عمل مطابق با آنها رفتار می‌نمایند. علاوه بر این، انتقادات والدین را درونی کرده و خودانتقادگری را در خود پرورش می‌دهند (به نقل از: کلاومورا و همکاران، ۲۰۰۲). در واقع افراد با سبک ارتباطی گفت‌و شنود از مسیر کمال‌گرایی به منابع و اهداف کامل معنوی و مذهبی می‌پردازد و تلاششان به‌منظور تحقق کمالات معنوی و مذهبی و تأمین و تقویت آنهاست. ترکیب کمال‌گرایی و سبک ارتباطی گفت‌و شنود می‌تواند بهزیستی روان‌شناختی را در فرد افزایش دهد. در این راستا می‌توان به پژوهش آقابابائی و همکاران (۲۰۲۳) مبنی بر اینکه جهت‌گیری‌های متعهد به‌طور کلی با بهزیستی ذهنی و روان‌شناختی رابطه مثبت دارند؛ درحالی‌که جهت‌گیری‌های غیرمتعهد به‌طور کلی با این جنبه‌های بهزیستی رابطه منفی دارند، اشاره کرد. مطابق با یافته‌های پژوهشی بشارت و همکاران (۱۴۰۰) و ریچادسون^۱ (۲۰۱۴)، الگوی ارتباطی گفت‌و شنود به‌واسطه کمال‌گرایی وارد فرایند معنادهی به زندگی و هستی، ارزشمندسازی زندگی و هدفمند کردن زندگی می‌شوند که موجب تقویت بهزیستی روان‌شناختی و عواطف مثبت فرد می‌شود، که این امر در نهایت منجر به جهت‌گیری دینی چرخشی غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر (اجتماعی و الزام) و غیرمتعهد - تأمل‌گر (شک، تردید، گفت‌وگو) می‌شود.

این تبیین همسو با نظریه هم‌چک^۲ (۱۹۷۸)، به نقل از: بشارت، ۱۳۹۰ است که فرض می‌کند کمال‌گرایی سازش‌نا یافته در فرزندان به وجود می‌آید که خانواده آنها انتظارات بالایی دارند و هرگز از کارکرد فرزندان خود راضی نمی‌شوند (به نقل از: انس^۳ و همکاران، ۲۰۰۲)، و محیط‌های هیجانی تأیید مثبت مشروط را بستر مناسبی برای رشد کمال‌گرایی نوروپیک می‌دانند (هم‌چک، ۱۹۷۸، به نقل از: اشی و همکاران، ۲۰۰۵). در محیطی که تأیید مثبت مشروط وجود دارد، تأیید بیرونی فقط وقتی ارائه می‌شود که شرایط معینی وجود داشته باشد. در چنین محیطی به‌جای اینکه به فرد بها داده شود، به عمل او بها داده می‌شود؛ بنابراین فرد در این محیط‌ها به این دلیل که دائماً با ایجاد استانداردهای بالای غیرواقعی برای پیشرفت و عمل در جست‌وجوی تأیید و پذیرش است، در چرخه بی‌پایانی از سعی، ناکامی و شکست درگیر می‌شود (هم‌چک ۱۹۷۸، به نقل از: شالر^۴، ۱۹۹۹). در چنین خانواده‌هایی اعضای خانواده به هم‌نوایی خشک یا غیرقابل‌انعطاف با هنجارهای خانواده یا کنار آمدن با دیگران تشویق می‌شوند و به‌ندرت در معرض اطلاعاتی که اختلاف‌برانگیز باشند قرار می‌گیرند. والدین این خانواده‌ها معتقدند که خودشان باید برای خانواده و فرزندان‌شان تصمیم‌گیری کنند و دلیلی ندارد که برای

1. Richardson

2. Hamachek

3. Enns

4. Schuler

تصمیمات خود به فرزندان نشان توضیح بدهند (فیتزپاتریک، ۲۰۰۴)؛ در نتیجه فرزندان یاد می‌گیرند که گفت‌و شنود در خانواده کم‌ارزش است و نسبت به توانایی تصمیم‌گیری خود بی‌اعتماد می‌شوند و تصمیمات والدین را اجرا می‌کنند (فیتزپاتریک و ریچی، ۱۹۹۴). این سبک ارتباطی خانواده، موجب رشد کمال‌گرایی از نوع خودمحور می‌شود، به‌صورتی که فرد عادت به خودانتقادگری و تحمیل خواسته‌های سخت‌گیرانه بر خود را خواهد داشت و از سوی دیگر نموده‌های کمال‌گرایی دیگرمحور به‌گونه‌ای خود را نشان می‌دهد که فرد در آن انتظارات افراطی و ارزشیابی انتقادی از دیگران دارد. به‌عبارت دیگر، در سبک ارتباطی هم‌نوایی که تسهیل‌گر کمال‌گرایی از نوع دیگرمحور است، گرایش به داشتن انتظارات کمال‌گرایانه از اشخاصی که برای فرد اهمیت دارند؛ مثل انتظارات کمال‌گرایانه والدین از فرزندان مشهود است. در این بافتار افراد استانداردهای بالا و گاه غیرواقع‌بینانه‌ای برای دیگران در نظر می‌گیرند. طبق نتایج پژوهش حاضر می‌توان گفت سبک ارتباطی هم‌نوایی از طریق کمال‌گرایی (خودمحور، دیگرمحور و جامعه‌محور) موجب به وجود آمدن جهت‌گیری مذهبی خاصی می‌شود. به‌عبارت دیگر، افراد با سبک ارتباطی هم‌نوایی در خانواده و داشتن ویژگی کمال‌گرایی موجب اتخاذ جهت‌گیری دینی غیرمتعهد - تأمل‌گر و متعهد - غیرتأمل‌گر می‌شوند (کراوس و هود، ۲۰۱۳). به بیان دیگر الگوی ارتباطی هم‌نوایی خانواده و کمال‌گرایی افراطی و غیرانطباقی می‌تواند با هدایت بیشتر، بحث و تبادل نظرها به سمت هم‌نوایی فرزندان با عقاید و ارزش‌های مذهبی والدین از کارکرد الگوی ارتباطی گفت‌و شنود خانواده را بکاهد (به نقل از: بیطرف و همکاران، ۱۳۸۹). در چنین شرایطی والدین دلایل خود را برای داشتن عقاید و باورهای مذهبی بیان می‌کنند و خواستار پیروی فرزندان خود از این عقاید و ارزش‌ها می‌شوند. در چنین خانواده‌هایی بستر رشد کمال‌گرایی غیرانطباقی بسیار فراهم می‌شود، به‌طوری که فرزندان عمیقاً به این باور می‌رسند که باید تقاضاهای کمال‌گرایانه را پذیرفته و این تقاضاها را مناسب و درخور خود دانسته و باید آنها را رعایت کنند. نکته قابل‌توجه این است که این نوع تقاضاهایی که فرد ادراک می‌کند، از طرف محیط بر او تحمیل می‌شوند (به نقل از: بیطرف و همکاران، ۱۳۸۹). به‌عبارت دیگر، در این الگو محتوای بیشتر گفت‌و شنودها را تحمیل عقاید والدین تشکیل می‌دهد (فیتزپاتریک، ۲۰۰۴)، و این اتفاق موجب می‌شود فرزندان که دارای والدین با جهت‌گیری هم‌نوایی هستند، دارای جهت‌گیری دینی غیرمتعهد - غیرتأمل‌گر و غیرمتعهد - تأمل‌گر باشند. به‌طور کلی از آنجایی که رسیدن به جهت‌گیری دینی مبتنی بر علاقه که نیازمند سطحی از فردیت است، به نظر می‌رسد در خانواده‌ها الگوی ارتباطی هم‌نوایی و کمال‌گرایی‌های از نوع غیرانطباقی که مبتنی بر محوریت خود، دیگری و جامعه هستند، اتفاق نمی‌افتد؛ چراکه در چنین خانواده‌هایی جهت‌گیری‌های دینی به‌منظور جلب تأیید و هم‌نوایی با خانواده انجام می‌گیرد (کراوس و هود، ۲۰۱۳).

پژوهش حاضر از محدودیت‌هایی نیز برخوردار بود. از آنجایی که این مطالعه در شهر تهران انجام شده است در تعمیم نتایج آن باید احتیاط به عمل آورد؛ همچنین این مطالعه بر روی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان انجام شده است؛ بنابراین تعمیم نتایج بر روی سایر گروه‌ها باید با احتیاط صورت گیرد. از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر عدم کنترل متغیرهای مداخله‌گر، عدم در نظر گرفتن متغیرهای تعدیل‌کننده از قبیل طبقه اقتصادی و اجتماعی و سطح تحصیلات بود. علاوه بر اینها از آنجایی که مدل جهت‌گیری دینی چرخشی یک مدل نوین در این حوزه است؛ لذا پژوهشگر با محدودیت منابع پژوهشی مواجه بود. برای تعمیم بیشتر این پژوهش، پیشنهاد می‌شود در دیگر شهرها و سایر جوامع نیز تکرار شود. در پژوهش‌های آتی، اثر متغیرهای مداخله‌گر (مانند سطح تحصیلات و طبقه اجتماعی افراد) و متغیرهای میانجی مانند توانمندی‌های منش نیز بررسی شود؛ همچنین بهتر است در پژوهش‌های آتی از مطالعات کیفی برای بررسی عمیق‌تر جهت‌گیری دینی و عوامل مؤثر در آن استفاده شود و یا همین متغیرها بین دو جنس دختران و پسران، و یا بین افراد متدین و غیرمتدین و خدا‌باور و غیرخدا‌باور به صورت مقایسه‌ای انجام شود.

منابع

- بشارت، م. ع. (۱۳۸۶). ساخت و اعتباریابی مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران. *پژوهش‌های روان‌شناختی*، ۱۹، ۴۹-۶۷.
- بشارت، م. ع.؛ حسینی، س. ا. و نقی‌پور، م. (۱۴۰۰). تأثیر کمال‌گرایی معنوی / مذهبی بر شاخص‌های سلامت روانی و ابعاد کمال‌گرایی غیرمعنوی / غیرمذهبی. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۳۲(۱)، ۱۵۵-۱۶۷.
- بشارت، م. ع.؛ عزیزی، ک. و پورشریفی، ح. (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های فرزندپروری والدین با کمال‌گرایی فرزندان در نمونه‌ای از خانواده‌های ایرانی. *خانواده‌پژوهی*، ۷(۲)، ۱۴۶-۱۶۰.
- بیطرف، ش.؛ شعیری، م. ر. و حکیم جواد، م. (۱۳۸۹). هراس اجتماعی، سبک‌های والدگری و کمال‌گرایی. *روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی*، ۷(۲۵)، ۷۵-۸۲.
- رضائیان، ح. و توتونچی، ب. (۱۳۹۸). پیش‌بینی هویت دینی فرزندان بر اساس الگوهای تعاملی خانواده، دین‌داری والدین و تفکر انتقادی نوجوان. *مطالعات زن و خانواده*، ۷(۳)، ۱۰۹-۱۲۸.
- شیرچی، ر.؛ رضاییان بیلندی، ح. و مصلحی، ج. (۱۳۹۸). نقش پیوند والدینی و عزت‌نفس در پیش‌بینی سبک‌های هویت دینی نوجوانان. *روان‌شناسی و دین*، ۴۸(۱۶)، ۸۵-۱۰۰.
- فولاد چنگ، م. و قدومی‌زاده، ف. (۱۳۹۴). واسطه‌گری جهت‌گیری مذهبی دانشجویان در رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده و گرایش به تفکر انتقادی. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۱۱(۱)، ۱۳۲-۱۰۷.
- کوروش‌نیا، م.؛ مزیدی، م. و حسین‌چاری، م. (۱۳۸۹). رابطه ابعاد الگوهای ارتباطات ادراک‌شده در خانواده و جهت‌گیری مذهبی در دانشجویان. *اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۶(۳)، ۴۵-۶۶.
- نجیب‌زاده، آغ. اسکندری، ج. غ. خلعتبری، ج. و کرمی، ابوالفضل. (۱۳۹۸). تحول هویت در بافت فرهنگی: کلان روایات ایران. *مطالعات روان‌شناسی بالینی*، ۹(۳۴)، ۳۳-۱.
- هاشمی، ل. و لطیفیان، م. (۱۳۹۱). پیش‌بینی کمال‌گرایی بهنجار و نوروتیک دختران توسط ابعاد کمال‌گرایی مادران و الگوهای ارتباطی خانواده. *خانواده‌پژوهی*، ۸(۴)، ۴۰۵-۴۲۵.
- Adams, M. D. (2018). Religious perfectionism: Utilizing models of perfectionism in treating religious clients. *Issues in Religion and Psychotherapy*, 39(1), 10.

- Adzovie, R. H. & Adzovie, D. E. (2020). Family communication patterns and adolescent sexual and reproductive health: experiences from coastal communities in Ghana. *Technium Social Sciences Journal*, 9(1), 195–210.
- Aghababaei, N. & Lueke, N. A. (2023). Well-being and the circumplex religious orientation in Iran. *Current Psychology*, 42(18), 15742–15751.
- Aghababaei, N., Krauss, S. W., Aminikhoo, M. & Isaak, S. L. (2019). The Circumplex Religious Orientation Inventory: Validity and reliability of a new approach to religious orientation in a Muslim population. *Psychology of Religion and Spirituality*, 11(4), 350-357.
- Allport, G. W. & Ross, J. M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(4), 432.
- Aloia, L. S. (2020). Parent-child relationship satisfaction: The influence of family communication orientations and relational maintenance behaviors. *The Family Journal*, 28(1), 83-89.
- Ashby, J. S. & Huffman, J. (1999). Religious orientation and multidimensional perfectionism: Relationships and implications. *Counseling and Values*, 43(3), 178-188.
- Bergman, A. J., Nyland, J. E. & Burns, L. R. (2007). Correlates with perfectionism and the utility of a dual process model. *Personality and Individual Differences*, 43(2), 389-399.
- Bostwick, E. N. & Johnson, A. J. (2018). Family secrets: The roles of family communication patterns and conflict styles between parents and young adult children. *Communication Reports*, 31(2), 91-102.
- Bradshaw, M. (2021). Understanding motivations to attend various sized churches: A study using family communication patterns, expectancy violations, and anxiety to predict church attendance. Unpublished Thesis. James Madison University.
- Burris, C. T. & Tarpley, W. R. (1998). Religion as being: Preliminary validation of the Immanence scale. *Journal of Research in Personality*, 32(1), 55-79.
- Carmo, C., Oliveira, D., Brás, M. & Faisca, L. (2021). The influence of parental perfectionism and parenting styles on child perfectionism. *Children*, 8(9), 777.
- Compton, J. & Craig, E. A. (2019). Family communication patterns, inoculation theory, and adolescent substance- abuse prevention: Harnessing post- inoculation talk and family communication environments to spread positive influence. *Journal of Family Theory & Review*, 11(2), 277-288.
- Dollahite, D. C., Marks, L. D. & Dalton, H. (2018). Why religion helps and harms families: A conceptual model of a system of dualities at the nexus of faith and family life. *Journal of Family Theory & Review*, 10(1), 219-241.
- Enns, M. W., Cox, B. J. & Clara, I. (2002). Adaptive and maladaptive perfectionism: Developmental origins and association with depression proneness. *Personality and Individual Differences*, 33(6), 921-935.
- Fife, E. M., Leigh Nelson, C. & Messersmith, A. S. (2014). The influence of family communication patterns on religious orientation among college students. *Journal of Family Communication*, 14(1), 72-84.
- Fisher, J. W. (2010). *Spiritual health: Its nature and place in the school curriculum*. UoM Custom Book Centre.
- Fitzpatrick, M. A. & Ritchie, L. D. (1994). Communication schemata within the family: Multiple perspectives on family interaction. *Human Communication Research*, 20(3), 275-301.
- Fitzpatrick, M. A. (2004). Family communication patterns theory: Observations on its development and application. *Journal of Family Communication*, 4(3-4), 167-179.
- Geovani, L. & Aditya, Y. (2021). The influence of religious orientation on maladaptive perfectionism among perfectionist college students. *Jurnal Psikologi Ulayat*, 8(2), 330-342.
- Guadagnoli, E. & Velicer, W. F. (1988). Relation of sample size to the stability of component patterns. *Psychological Bulletin*, 103(2), 265.
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology: A Journal of Human Behavior*, 15(1), 27–33.
- Hathaway, W. (2016). Religion as a Potentiator in Human Motivation. Paper presented at the Division 36.
- Heise, R. G., & Steitz, J. A. (1991). Religious perfectionism versus spiritual growth. *Counseling and Values*, 36(1), 11-18.

- Hewitt, P. L., Smith, M. M., Ge, S. Y., Mössler, M. & Flett, G. L. (2022). Perfectionism and its role in depressive disorders. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 54(2), 121.
- Hill, P. C., Smith, E. & Sandage, S. J. (2013). Religious and spiritual motivations in clinical practice. In *The psychology of religion and spirituality for clinicians* (p. 69-99). Routledge.
- Ikhwan, A., Biantoro, O. F. & Rohmad, A. (2019). The Role of the Family in Internalizing Islamic Values. *Dinamika Ilmu*, 19(2), 323-335.
- Isaak, S. L., James, J. R., Radeke, M. K., Krauss, S. W., Schuler, K. L. & Schuler, E. R. (2017). Assessing religious orientations: Replication and validation of the Commitment-Reflectivity Circumplex (CRC) model. *Religions*, 8(10), 208.
- Kawamura, K. Y., Frost, R. O. & Harmatz, M. G. (2002). The relationship of perceived parenting styles to perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 32(2), 317-327.
- Koerner, A. F. & Fitzpatrick, M. A. (2002). Toward a theory of family communication. *Communication theory*, 12(1), 70-91.
- Koerner, A. F. & Schrodt, P. (2014). An introduction to the special issue on family communication patterns theory. *Journal of Family Communication*, 14(1), 1-15.
- Koerner, F. A. & Mary Anne, F. (2002). Understanding family communication patterns and family functioning: The roles of conversation orientation and conformity orientation. *Annals of the International Communication Association*, 26(1), 36-65.
- Krauss, S. W. & Hood Jr, R. W. (2013). *A new approach to religious orientation: The commitment-reflectivity circumplex* (Vol. 16). Rodopi.
- Krok, D. (2018). Examining the role of religion in a family setting: religious attitudes and quality of life among parents and their adolescent children. *Journal of Family Studies*, 24(3), 203-218.
- McLeod, J. & Chaffee, S. (1972). The construction of social reality. In, JT Tiedeschi (ed.), *The social influence process* (p. 50-99).
- Mebane, D. L. & Ridley, C. R. (1988). The role-sending of perfectionism: Overcoming counterfeit spirituality. *Journal of Psychology and Theology*, 16(4), 332-339.
- Nachimson, S. L. (2021). *Adaptive and Maladaptive Perfectionism in Jewish Adults: Associations with Religious Practice, Intrinsic Religiosity, and Subjective Well-Being*. Unpublished Doctoral Dissertation. Hofstra University.
- Park, C. L. & Van Tongeren, D. R. (2022). Meaning as a framework for integrating positive psychology and the psychology of religiousness and spirituality. In *Handbook of Positive Psychology, Religion, and Spirituality* (p. 83-96). Cham: Springer International Publishing.
- Petro, M. R., Rich, E. G., Erasmus, C. & Roman, N. V. (2018). The effect of religion on parenting in order to guide parents in the way they parent: a systematic review. *Journal of Spirituality in Mental Health*, 20(2), 114-139.
- Rasmussen, K. E. & Troilo, J. (2016). "It has to be perfect!": The development of perfectionism and the family system. *Journal of Family Theory & Review*, 8(2), 154-172.
- Richardson, P. (2014). Spirituality, religion and palliative care. *Annals Of Palliative Medicine*, 3(3), 150-159.
- Schuler, P. A. (1999). *Voices of perfectionism: perfectionistic gifted adolescents a rural middle school*. (research monograph 99140). Storrs, CT: University of Connecticut, The National Reasearch Center on the Gifted and Talented.
- Timpe, R. L. (1983). Ritualizations and ritualisms in religious development: A psychosocial perspective. *Journal of Psychology and Theology*, 11(4), 311-317.
- Umberson, D. & Thomeer, M. B. (2020). Family matters: Research on family ties and health, 2010 to 2020. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 404-419.
- Vieten, C. & Lukoff, D. (2022). Spiritual and religious competencies in psychology. *American Psychologist*, 77(1), 26.
- Vieth, A. Z. & Trull, T. J. (1999). Family patterns of perfectionism: An examination of college students and their parents. *Journal of personality assessment*, 72(1), 49-67.
- Walton, G. E., Hibbard, D. R., Coughlin, C. & Coyl-Shepherd, D. D. (2020). Parenting, personality, and culture as predictors of perfectionism. *Current Psychology*, 39, 681-693.
- Wang, L., Wong, Y. J. & Chung, Y. B. (2018). Family perfectionism, shame, and mental health among Asian American and Asian international emerging adults: Mediating and moderating relationships. *Asian American Journal of Psychology*, 9(2), 117.